

Mikel Gorrotxategi Nieto, Euskaltzaindiaren Onomastika batzordeko idazkari denak,

EGIAZTATZEN DU:

Onomastika batzordeak Altsasuan bi mila eta hamaikako martxoaren hamaseian egindako bilkuran Elorrio udalerriko mendate ezagunaren euskal izena aztertu eta **Kanpanzar** aldaera hobetsi duela.

Izena aspaldidanik ageri dela dokumentatua *Campançar* (1467) eta *Campançarraga* (1527) moduan Errege Akademi honek argitaraturiko *Arrasateko toponimia* eta Elorriko udalak argitaratutako *Elorrioko toponimia* liburuetan ikus daitekeen bezala. Testigantza zaharrenetan *-aga* amaiera duen aldaera da nagusi, baina XVIII. mendean **Kanpazar** aldaerak ordezkatzen du, aurrekoa tartekoa ageri bada ere eta XIX. mendean ez da besterik ageri. Aldizkatze hau nahiko arrunta da eta ez da beste hizkuntza baten eragina euskaren ohiko jokabidea baizik eta aspaldikoa izenak hobestekoa *Kanpanzarraga* aldaera zaharkituegiztat jo baitaiteke.

Izenaren osagaiak argiak dira *kanpai* hitza, «kanpandorre» esangurarekin eta kasu honetan elizaren irudia datekeena, *zahar* adjektiboa eta toponimian arrunta den *-aga* atzikia. Nahiz eta hitza *kanpai* izan hitz konposatuetan *-n-* berragertzen da eta horregatik dugu *kanpandorre*, antzekoak diren beste kasu askotan bezala (*katea* <> *katenbegi*, *ardoa* <> *ardantza*...).

Izenak arautzean irizpide orokorra ahalik eta osatuen ematea da, eta alde horretatik *Kanpanzarraga* izen osoagoa izateaz gain ongi dokumentatuta dago. Hala ere, aldaketak onartzeko muga bat jarri zen irizpideotan, ez baita egoki ikusi historian atzera gehiegi jotzea:

«Errestituzioak egiten direnean ez da aise historian atzera noraino joan behar dugun jakitea; toponimoaren bilakaera eta egungo ebakera aztertu behar dira eta ditugun datuak ikusirik erabaki.»

Sarritan izenen arautzea erraza da izenok neurri handi batean aldaketa handirik gabe heltzen baitira gure egunetara eta aldaketak azken mendean gertatu direnez erraz antzematen da zein den izen egokia. Esaterako, XIX. mendearen erdialdean dokumentatzen diren baserrien izenak aztertzen baditugu ikusiko dugu hor ageri diren izen gehienak hurbilago daudela XVI. mendeko izenetatik gaur egun ahoz erabiltzen diren aldaera laburtuetatik baino. Gertaera hau ongi jasotzen da toponimia txikia arautzeko irizpideetan:

«Dokumentazioa azterturik aldakuntza XIX. mendean gertatu dela ikusten bada ez dugu uste ontzat eman behar denik, baina bai XVIII. menderako azaltzen bada. Arazoa gure iritziz XIX. mendean dago: garai honetan hasi bazen erabiltzen, zer egin behar dugu?, zein aldaera hobetsi behar da? Ez dugu uste hor arau finko ezin hautsizkorik ematerik baden. Konponbidea hau izan liteke: 1850eko eta 1850en aurreko aldaerak onetsi eta urte honetatik aurrerakoak ezetsi.»

Gure kasu honetan *Kanpanzar* aldaera XVIII. mendearen hasieratik, XVI. mendeko testigantza ahantzi gabe, ageri da eta berehala ordezkatu zuen osoagoa den Kanpanzarraga. XX. mendearen amaieran ahozko Kanpasar kontuan izanik Kanpazar aldaera hobetsi bazen ere erabaki hori ez zen egokia izan -n- gabeko aldaera hau berria baita. Seguru asko Bizkaia n-ren ostean ez afrikatzea, hots -ntz- ez ahoskatzea erraztu zuen kontsonantearen erorketa. Agian izenaren okerreko ulermena kanpa hitzarekin lotzean ere lagundu zuen aldaketa hau gauzatzen.

Eta hala adierazteko eta bertako Udaltzari bidaltzeko, izenpetzen du Bilbon bi mila eta hamaikako martxoaren hamazazpian.

KANPANZAR leku izenaren hainbat lekukokotza

Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzaren 1996ko datutegiko datuak

Era ¹	Dokumentuaren izenburua	Egilea	Urtea
Campanzar	Libro De Montes	BFA	1780
Campanzar	Libro De Montes	BFA	1780
Campanzar	Índice De Hipotecas.Gipuzkoa	GFA	VAR
Campanzar	Estado De Los Propios. Gipuzkoa	GFA	VAR
Kanpansar (Kanpanzar)	Euskal Toponimiazko Materialak	Mujika, L.M.	VAR
Kanpanzar	Euskal Toponimiazko Materialak	Mujika, L.M.	VAR
Campan-Zar (Casa-Portazgo)	Nomenclator de la Provincia de Guipuzcoa	I.N.E.	1857
Kanpanzar	Arrasateko Toponimia (Inédito)	Ormaetxea, J.L.	1992
Campanzar, termino de	Hipotecas. Durango. 46.		1853-1862
Campanzar, monte de	Hipotecas. Durango. 49.		1862
Campanzar, carretera de	Hipotecas. Durango. 50.		1862
Campazar, camino real de	Hipotecas. Durango. 50.		1862
Campanzar, monte	Hipotecas. Durango. 50.		1862
Campanzar, camino real	Hipotecas. Durango. 55.		1872-1876
Campazar, monte de	Montes. Registro.-1		1787-1805
Campanzar, monte	Montes. Registro.-1		1787-1805
Campazar, monte	Montes. Registro.-1		1787-1805
Campazar, camino Real de	Hipotecas-Durango.48-Leg.3		1862
Campansar, acebal	Hipotecas-Durango.48-Leg.9		1862
Campanzar, monte censalista de	Hipotecas-Durango.48-Leg.9		1862
Campansar, carretera de	Hipotecas-Elorrio/Otxandio.69		1862
Campanzar, puente de	Hipotecas-Elorrio/Otxandio.69		1862

¹ Tdoc_Toponimo, Doc_Titulo eta Doc_Autor urrenez urren.

Era ¹	Dokumentuaren izenburua	Egilea	Urtea
Campanzar	Catastro De La Riqueza Rústica	Ministerio de Hacienda.	1956
Campazar	Catastro De La Riqueza Rústica	Ministerio de Hacienda.	1956
CAMPANZAR	BFA, Corregimiento	BFA	1861
Kanpazar	Nomenclator Geográfico		2002
Kanpazar	Nomenclator Geográfico		2002
Campazar, Alto de	Nomenclator Geográfico		2007
Kanpazar mendatea	Bizkaia 2001-2003 Proiektuan Arautuak	Deiker	2003

Arrasateko toponimia liburuko datuak:

Campanzar 1467

Canpançarra XVIII

Campacarra XVIII

Campanzar 1740, 1778, 1811, 1812, 1849, 1853, 1862, 1871, 1881, 1887, 1898, 1945,

Campan-zar 1857

Campanzarbaso 1945

Campanzarraga 1921

Campazar 1945

Horretaz gain *Campanbaso* ere ageri da 1808, 1813 eta 1859an

Elorrioko toponimia liburuaren datuak:

Etxea:

Ahozkoak

Kánpasar

Kánpasaroko tabérnia

Kánpasarreko etxia

Dokumentalak:

- 1864 Campanzar, venta de (BFA: EU, a4, erregistroa, 17, 165, 171 or.)
 1866 Campanzar, venta nueva de (BFA: EU, c4, 1, udalerrria, 236, 2941, 12 or.)
 1873 Campanzar, venta de (BFA: EU, b7, 4, lurralde-aberastasuna, 119, 1547, 7 or.)
 1882 Campazar, caserío (BFA: EU, b7, 4, abere-aberastasuna, 120, 1551, 63 or.)
 1893 Campanzar, caseria (BFA: EU, b9, 2, baserri-lurren errolda, 123, 1599, 160 or.)
 1894 Campanzar, venta de (BFA: EU, a4, ofizioen kopia-liburua, 27, 201, 141 or.)
 1895 Buenos-aires, casería denominada (DJE: 159. liburukia, 194 or.)
 1904 Campanzar, caserío (BFA: EU, b7, 1, bizilagunen errolda, 114, 1495, 517 or.)
 1916 Buenos Aires, casería llamada (DJE: 220. liburukia, 126b or.)
 1931 Campanzar, caserío (BFA: EU, b7, 4, baserri-lurren kontribuzioa, 122, 1581, 59 or.)

Baseliza*Ahozkoak*

Sánmigel

Dokumentalak:

(1485) **Sant Miguel de Beremerrio** (BB: Fuentes, 16. liburukia, 10. dok.)

(1527) **Campancarraga**, Yglesia de (BFA: EU, c4, 1, udalerrria, 234, 2914, 6 or.)

1547 **Canpançarraga**, yglesia y hermita de sant miguel de (BFA: EU, f3, 3, orokorra, 237, 2960, 3 or.) «...montes que la dicha villa e v^{os} della tiene enel lugar de achondo e canpançarraga de dentro de los lymtes que son començando por partes de ygurria por donde parte y dibide la hegurça de los vezinos de ygurria el dicho termino y por ally tendo por los arroyos de abajo ala yglesia y hermita de sant miguel de canpançarraga y dende por

los montes por donde se dibide y parte juridiçion con la villa de mondragon e por ally por la peña e cumbre de Udala tornando otra bez alos lymytes donde se dibide e parte el dicho termyno e juridiçion con la dicha hegurça de yguria...»

1560 **canpançarraga**, [hermita de] sant miguel de (BAHP: Arauna, 671/3, 69-1 or.)

«...yten mas mando a sant miguel de canpançarraga e asanta luçia e asanta catalyna de yguria ea nuestra senora de gaçeta e a sant jorge e asant tiago dealdape ea san joan de morga e asant esteban de berryo easant urban easant martyn easant tomas easant drian easant biçente easanta maryna easanta debitorya easanta cruz mando que se den a cada yglesia de suso no-brados a cada un rreal y que se paguen de mys bienes | ytem mando asant fauste dos rreales e asant rroque un rreal mando que sean pagados de mys bienes...»

1608 **Canpançarraga**, hermita de (BFA: EU, c4, 1, udalerrria, 234, 2921, 7 or.)

1672 **Canpançarraga**, san miguel de (BFA: EU, f4, 1, ondasunak, sale-rosketak etab., 353, 4392, 4 or.)

«...En san Miguel de **canpançarraga** jurisdición de la dicha villa de Helorrio en veintte y çinco del mes de mayo de mil seisçientos y settentta y dos años...»

1673 **Campanzarraga**, Yglesia de Sant Miguel de (BFA: EU, c4, 1, udalerrria, 234, 2912, 13 or.)

1677 **Campançarraga**, Yglesia de (BFA: EU, c4, 1, udalerrria, 234, 2912, 32 or.)

«...Otro si, que la Yglesia de Campançarraga mediante este concierto a de ser comun y esta caya que de aqui a un año a costa comun de ambas las dichas partes la ayan de rehedificar e acavar por manera que el culto divino se pueda zelebrar que cada uno de las dichas partes tenga su llave para goçar de la dicha Yglesia par en las cosas para que la fue ordenada...»

1680 San Miguel de Canpanzarraga, termino junto a (BFA: EU, c4, 2, ondarea, 238, 2972, 5 or.)

1682 **Campanzarraga**, Ermita de San Miguel de (BFA: EU, a1, akta liburua, 1, 1, 456 or.)

1682 San Migel (BFA: EU, c4, 2, ondarea, 41, 267, 150 or.)

1706 San miguel de **camparraga**, hermita de (BFA: EU, a5, alkatetza, 41, 273, 23 or.)

1715 **Campanzar**, hermita de san Miguel de (BFA: EU, a5, alkatetza, 42, 279, 37 or.)

1716 **Campanzarraga**, hermita de (BFA: EU, a5, alkatetza, 42, 280, 25 or.)

«...51 cargas desde la hermita de Campanzarraga azia el mojon de Mon-dragon y se an de cortar en este sitio todos los juncos por pie...»

1719 **Campanzar**, hermita de (BFA: EU, a5, alkatetza, 42, 278, 21 or.)

1726 **Campanzar**, hermita de (BFA: EU, a5, alkatetza, 42, 285, 22 or.)

1739 **Campanzar**, Hermita de (BFA: EU, a5, alkatetza, 43, 290, 20 or.)

1754 San Miguel (BFA: EU, c4, 2, mendien errematea, 43, 296, 19 or.)

1757 **Campanzar**, ermita de (BFA: EU, a5, alkatetza, 44, 298, 27 or.)

1757 San Miguel, Ermita de (BFA: EU, a5, alkatetza, 44, 298, 49 or.)

1757 **Campanzar**, Hermita de San Miguel de (BFA: EU, c4, 1, udalerrria, 234, 2912, 67 or.)

1766 sanmiguel (BFA: EU, c4, 2, ondarea, 44, 304, 25 or.)

1776 **Campanzarraga**, Yglesia o Hermita de (BFA: EU, c4, 2, ondarea, 236, 2937, 274 or.)

XIX. l.e. San Miguel del prado de Campanzar (BFA: EU, b3, 1, inbentarioa, 109, 1387, 3 or.)

«... 12. Las hermitas dela feligresia de Santa M^a de elorrio son 15 la de Santo Tomas Apostol en Mendraca Parroquia en la antiguedad donde

existen 7 sepulturas con cubiertas sin inscripcion. San Urbano, San Martin y San Esteban Proto Martir en Berrio que asi vien fue Parroquia hay dos sepulcros y 20 lapidas en el campo á raiz del suelo. Santiago, San Juan, y San Jorge en Aldape, N. S. de Gaceta donde existen dos sepulturas, San Vicente Martir fundado el año de 1542, San Antonio Abad fundado por el Licenciado Don Diego de Urquizu y Dª Andrea de Urquizu en el de 1575, Santa Catalina y Santa Lucia en Yguria, San Fausto y San José redificados el año de 1772, y la de San Roque en el de 1792. Estan dejados por olbido San Adrian en Cenita Hermita muy antigua que se mata el Buye todos los años para el primer Domingo de Agosto, y se hace él sacrificio; San Bartolome, San Lorenzo, San Placido, y Santa Catalina [azkeneko biak ermita bera dira] en la cofradia de Miota, Santa Eufemia en Arauna y San Pedro Apostol en Apatamonasterio. | 13. Se han demolido y profanado, cuatro hermitas lade San Miguel del prado de Campanzar proindiviso con la villa de Elgueta se arruinó el año de 1794 por causa de las tropas que acamparon al tiempo de la guerra con la republica Francesa, y las de Santa Cruz, Santa Vitoria y Santa Marina de la montaña de Memaya en el de 1792, esta hultima hera Parroquia Monasterial el año de 1051, y varios sepulcros y lapidas de su circunferencia los metieron en las cañerias delas aguas que descien den de dicha montaña alas tres fuentes que se fabricaron en el casco de la villa en el de 1760. La imagenes de estas hermitas y una piedra que se hallo con la inscripcion que pongo se hallan colocados en la hermita de San Roque ...»

1987 San Miguel de **Kanpanzar** (BB: Arregi, G., 1987, 148 or.)